

ՇՈՒԹԵՆՈՐԸ Տ. ՀԱՅՎԱԶՈՒՆ Ե. ՎՐԴ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ՔԱՐՈՁԸ՝ ԽՈՍՎԱԾ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

(29 նոյեմբերի, կիրակի, 1998 թ.)

«Յանուն Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, Ամէն»:

«Գնացէք այստե՛հտե՛ն, աշակերտեցէ՛ք զամենայն
հեղինակոսս»:

ՄԱՏԹ. ԻԸ 19

Սրանից հետո գնացեք եւ քարոզեցեք աշխարհի բոլոր ժողովուրդներին. քարոզեցեք Բրիստոսի հարության ավետիսը, քարոզեցեք, թե Աստված մարդիկ այնքան սիրեց, որ Իր Միածին Որդին իսկ տվավ նրանց համար, քարոզեցեք, որ լույսը ավելի գորավոր է, քան խավարը, եւ հոգին՝ քան մարմինը:

Բրիստոս Իր առաքելության շատ կարճ ընթացքում, շուրջ երեք տարի, փորձեց ոտքի կանգնեցնել ժողովրդի թեկուզ մեկ փոքրիկ հատված՝ բացատրելով նրանց Իր Աստվածային կենաց պատգամները: Եվ ահա նրանցից շատ փոքր մի խումբ իսկապես վերջիվերջո հասկացավ եւ ըմբռնեց Բրիստոսի բերած Աստվածային Պատգամը: Առաքյալները, որ թվով ընդամենը տասներկուսն էին, մեզ պես սովորական մարդիկ էին, ոչ շատ բարձրագույն կրթություն ստացած: Նրանցից շատերը ձկնորսներ էին, ոմանք՝ մաքսավորներ: Սակայն այս պարզ մարդիկը Հիսուս ընտրեց, որովհետեւ Աստված, ինչպես երբեմն մեր Հայրերից ժամանք կըսեն, ամենապարզ մարդիկը մասնավորաբար կվերցնե, որպեսզի ցույց տա Իր հզորությունը, թե սովորական մարդոց միջոցով ինչ մեծ գործեր Տերը կրնա կատարել տալ: Եվ այս նույն առաքյալները, որոնք տկարացած մարդկային իրենց տկարություններով, թողած եւ փախած էին, հատկապես խաչելության ժամանակ, տակավին չասած, որ ինչքան չէին հասկացել Հիսուսի բերած պատգամը այդ միջոցին, երբ Հիսուս քանիցս գտնում եւ բացատրում էր նրանց: Սակայն այդ նույն առաքյալները հանկարծ, հարության լույսով հետզհետե գորացած եւ հզորացած, սկսան քով-քովի գալ եւ ապրիլ այն, ինչ Բրիստոս իրենց ասել էր:

Բրիստոս համբարձման այդ օրը տվավ առաքյալներին այդ իշխանությունը, քանի որ հասել էր ժամանակը այլեւս տալու: Նրանք վերցրել էին այնքան, ինչքան կարողացել էին, եւ ժամանակը հասել էր այլեւս՝ գնալու եւ պատգամելու քրիստոնեական հավատքը բոլոր ժողովուրդներին: Ինչքան կարեւոր է դեկավարի համար, երբ իր շուրջ ընտրում է անձինք, որոնք իր գործակիցները պիտի լինեն: Պատկերացրեք մի պահ. եթե Բրիստոսի շուրջ եղած տասներկուսը, մի քանի կանայք եւ Յուր յոթանասներկու աշակերտները, թվով ոչ ավելի, քան որքան մարդ կա այսօր Տաճարում,՝ հարյուրից ոչ ավելի: Եթե այս մարդիկ ծախողվեին իրենց

առաքելության մեջ. Քրիստոսի պատգամը այսօր երկու հազար տարիներ շարունակ, սերունդ-սերունդ չէր փոխանցվելու ամբողջ աշխարհով մեկ. աշխարհի չորս ծագերով բոլոր ժողովուրդներին: Հետեւաբար ինչքան կայնուր է. որ Հիսուս ընտրել էր ճիշտ մարդկանց, ճիշտ առաքյալների. և դրա համար նրանք զնացին՝ քարոզելու Քրիստոսի բերած պատգամը:

Երեկ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին նշում էր նրանցից Թադեոսի և Բարդղղիմեոսի հիշատակը: Մենք զմեզ կոչում ենք Առաքելական Եկեղեցի: Դրանով ուզում ենք շեշտած լինել և ընդգծած, որ Քրիստոսի Աստվածային լույսը Հայաստան աշխարհի մուտք գործեց առաջին իսկ դարուց՝ Թադեոս և Բարդղղիմեոս առաքյալների միջոցով: Եթե Նոր Կտակարանը բանալու լինեք, այնտեղ շատ քիչ բաներ կան այս առաքյալների մասին և ընդհանրապես նրանց գործունեության մասին գրեթե բան չկա: Սակայն մեր ավանդությունը քաջաբար գլխտե, թե Թադեոս և Բարդղղիմեոս առաքյալները ուղղակի Քրիստոսի աստվածախոս բերնից և հոգուց լսված պատգամները առին և բերին, բերին այն երկիրը, որ իր Արարատով Նոյյան տապանի համար կառջեներ հույս մարդկության փրկության համար: Աստված շնորհացավ նաեւ այս երկիրը: Թադեոս և Բարդղղիմեոս շատ ուրիշ երկիրներ էլ քարոզեցին: Նրանք ի վերջո եկան այս երկիրը՝ Աստուծո ձեռքով որդեգրելու, մեզ ճշմարիտ Աստուծո որդիներ և զավակներ դարձնելու համար: Թադեոս և Բարդղղիմեոս իրենց արյունը տվին: Հայաստանում այդ օրերում խառնակ վիճակ էր առաջին դարում: Կրոնական իմաստով Արեւելքի և Արեւմուտքի կրոնները խառնվել էին իրար. սակայն առաքյալները չվախեցան: Նրանք քաջ գիտեին պատգամախոսը լինել Աստուծո, որովհետեւ գիտեին, թե ինչպես զգենով զՔրիստոս, գիտեին ինչպես Քրիստոսի համար իրենց կյանքը տալ: Եվ այդ իրենց արյունը իզուր չանցավ: Գտնվեցին զավակներ և դուստրեր, որոնք որդեգրեցին, վերցրին այդ կրոնը, իրենց կյանքին ուրույն ձեւը դարձրին: Սանդուխտներ և Ոգուհիներ և շարքը նրանց բավականին երկար է՝ մինչև Գրիգոր Լուսավորիչ: Եվ կուգար այստեղ, ուր արդեն Թադեի Աթոռը գոյություն ուներ: Այնպես որ բոլորովին խոպան հողի վրա չէր, որ Քրիստոս իջեցրեց Իր տեսիլքով Գրիգոր Լուսավորիչ այս հողի վրա: Այս տեսիլքը հասկնալու և ըմբռնելու համար նախապատրաստված հող պետք է լիներ Հայաստան աշխարհում: Եվ շուրջ երեք դարեր, կամաց-կամաց, կաթիլ առ կաթիլ հայ ժողովրդի մեջ ծաղկեց քրիստոնեական լույսի պատգամը:

Հայ ժողովուրդը երկար ճանապարհ է անցել, կրոնական հավատքի փորձառության մի ճանապարհ, որը երկու ինքնաբերական տարի է լինելու շուտով, սիրելի ժողովուրդ: Եվ եթե նայեք, ի՞նչ հերոսապատում կյանք է եղել մեր ժողովուրդի կյանքը, ինչքան կյանք: Ոչ միայն Գրիգոր Լուսավորիչ Քրիստոս Միածին Որդին իջեցրեց այս հողը սրբազործելու, այս ժողովուրդը նվիրագործելու համար: Տակավին Նարեկացին Աստվածամայրը իջեցրեց Վանա լճի ափին, Քրիստոսին կառքով վաղ բերավ Մասյաց տարից: Ի՞նչ տեսիլքներ, ի՞նչ բռնիքներ ունեցան մեր Հայրերը, և սերունդ-սերունդ վկաների հերոսական դրվագներով պատմության մի ոսկի շղթա, մինչև

այս դարի սկիզբը: Եվ տակավին ես պիտի ավելացնեի եղեռնի օրերին. երկու սերունդ առաջ ընդամենը մեր նախնիքի մեջ հավատքը այնքան գորավոր էր. որ ամեն ինչ զոհեցին հանուն հավատքի. հանուն քրիստոնեական ճշմարտության եւ արդարության եւ չվախեցան մահից. որեւէ մեկ տեսակ մահից՝ ջուր էր. թե կրակ. սուր էր. թե շղթա. թե նիզակ:

Այսօր մենք նշում ենք Թաղեռես եւ Բարդուղիմեոս առաքյալների տոմը: Պարզապես անցյալի մի իրողություն՝ է. ինչ-որ երկու հազար տարիներ առաջ եղած մի դեպք է. դրա համա՞ր ենք հիշում: Եթե պարզապես դրա համար ենք հիշում, մենք մեզ ենք խաբում: Մենք հիշում ենք նրանց եւ նրանց միջոցով քրիստոնեական այն հավատքը, որ մեզ հասցրեց երկու հազար տարվա այս շնմին: Մենք, հիշելով նրանց, ուզում ենք ասել, որ մենք հարազատ գավակներն ենք Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցվո: Բայց մի՞թե այդպես է: Այսօր եթե դուրս նայենք մի պահ, կտեսնեք, որ կյանքը բուրբուխի տարբեր պատկեր է ներկայացնում: Մենք նույն ժողովուրդն ենք արդյոք, նույն Եկեղեցին ենք արդյոք: Մենք պետք է որ ահազանգ հնչեցնենք այսօր: Գուցե նույնիսկ որոշ չափով էլ ուշ է՝ այս ահազանգը հնչեցնելու: Հարատևողներն պետք է հնչի այդ ահազանգը՝ հանուն մեր ժողովուրդի հոգևոր արթնության, մի ժողովուրդը, որ ամեն ինչ զոհեց հանուն հավատքի: Արդո՞ք մենք այսօր նույն ժողովուրդն ենք: Նայե՛ք, ամեն ինչ վաճառքի է հանված՝ ամենավերին իշխանությունից մինչև ամենափոքրիկ մարդը՝ փողը տվեք եւ ամեն ինչ վաճառքի է հանված: Այդպիսի քրիստոնյա ժողովուրդ չի կարող գոյություն ունենալ: Պետք է մենք արթնանանք մեր թմբիրից: Զգիտեմ, երբեմն ժողովուրդներ կան, որոնք ապրում են: Ինչպես մարդը ծերանում է, ժողովուրդներն էլ ծերանում են: Ի՞նչ է. ծերացե՞լ ենք այլեւս, այլեւս հոգևոր ապրում չունե՞նք, տալիք չունե՞նք այլեւս: Եթե իսկապես այդպես է, ուրեմն մենք այլեւս մեռած ժողովուրդ ենք, դատապարտված ենք մահվան: Ինչքան գեղեցիկ շենքեր ծնվեն, ինչքան էլ հզոր բանակ ունենանք, եթե հոգևոր ներքին ապրումը գոյություն չունի, եթե մենք ուրացած ենք զԱստված, ուրեմն մեր վերջը եկել է այլևս: Ես չեմ ուզում հավատալ, որ այսօրվա առաջիկա մեզան չորացած մի թզենի ենք մենք: Եթե չորացած ենք, ուրեմն պետք է կտրվենք, այրվենք, մոռացվենք այլևս:

Միքելի հավատացյալ ժողովուրդ, պետք է, որ մենք անդրադառնանք մեր քրիստոնեական արմատներին: Հեռուստատեսիլը բացեք, լուրերը նայեցեք: Ի՞նչ ահավոր վիճակ է: Ո՞ր է այս ժողովուրդի հոգևոր այն ամուր խարիսխը, ընտանեկան սրբությունները: Ի՞նչ պատահեց ընդամենը երկու սերունդի ընթացքում: Մայրը իր գավակին է սպանում, հայրը իր որդին է սպանում, չգիտեմ, այսպիսի հասկացողություններ, որոնք անհասկնալի են, ո՞ր եմ այս սրբությունները, ո՞ր է Աստծո վախը մեր մեջ: Չի կարելի այսպիսի սերունդ դաստիարակել, չի կարելի ամուսնրբեր անցնել, երբ մեզ մոտ մեր հարազատ եղբայրները, մեզ պես հայ մարդիկ, որոնք տարրական կյանքի պետքերը չունեն, իսկ ուրիշներ մսխումների մեջ են: Մենք երբեք հարստության, ունեցվածքի դեմ չենք: Բայց այդ ունեցվածքը

մսխելու դեմ ենք, երբ կարելի է այդ ունեցվածքով բարիք կատարել: Վերջի-վերջո այս ժողովուրդը եթե զնա, հարուստն էլ կզնա հետը, գորավորն էլ կզնա, բոլորն էլ կզնան: Հեղեղը կքշի եւ կտանի մեզ բոլորիս: Սակայն պետք է, որ մենք արթնանանք՝ եթե կուգենք, որ իսկապես որպես Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցի մշինք երկու հազար ամյակը, էլ չեմ ասում 1700-ամյակի համար, և թե ամեն մի չնչին բան, չգիտես թե ինչի համար 1700-ամյակին է նվիրվում այն աստիճան, որ էժանացնում են այդ իրողությունը: Սակայն կարետոր է, որ մենք բանանք մեր սրտի խորանցները, սակայն կարետոր է, որ մենք անդրադառնանք, թե ի՞նչ պետք է անենք որպես քրիստոնյա, ինչպիսի պետք է ապրենք: Ո՛վ է ասում, որ հեշտ է քրիստոնեականել կերպով ապրելը, ո՞վ է ասում, որ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու զավակ լինելը հեշտ է: Բոլորս էլ մկրտվել ենք մեր մանկության շրջանում: Սակայն դա միայն անդամագրվելու մի տոմս է մեզ համար: Մեր կյանքով պետք է մենք փաստենք, որ մենք նույն ժողովուրդն ենք, նույն հավատացյալ ժողովուրդը, որուն համար ո՛չ հուրը, ո՛չ սուրը եւ ո՛չ թուրը չեն կարող խախտել մեր նախնիների հավատքից, որ մեր հավատքը կենդանի հավատք է, միայն մեր նախնիների հավատքը չէ, Սուրբ Սահակի, Սուրբ Մեսրոպի, Գրիգոր Լուսավորչի, անցյալ օրերի հավատքը չէ, այսօրվա ապրող մեր հավատքն է:

Այսօր ոչ բոլորովին պատահական կերպով Գետրգյան Հոգետոր ճեմարանի սաներ կուգան՝ Ս. Հաղորդություն առնելու, ավելի բան հարյուր սաներ հաղորդվելու, վերանորոգելու իրենց քրիստոնեական ուխտը: Վերջիվերջո Գետրգյան ճեմարանը այն սիրտն է, այն դարբնոցն է, որից պետք է ելնեն հովիվներ: Մենք պետք է աղոթենք առ Աստված ի խորոց սրտի, որ մեզ քաջ, նվիրված, երիտասարդ հովիվներ նվիրի: Նրանք ձեզի պիտի գան վերջիվերջո, նրանք ձեր ամեն մեկի զավակներն են վերջի-վերջո: Դուք եք առաջին դաստիարակությունը տվել նրանց, սիրելի մայրեր, իրենց ծնված օրից ձեր կաթով, եւ ինչպես որ դուք սնուցել եք, միայն այդ ձեռով մենք կարող ենք ավելացնել: Եթե առաջին քարը ծուռ դրված է, այդ շենքը ծուռ կմեծնա եւ կփլի: Եկեղեցին առանձին, ուրույն կառույց մը չէ, Եկեղեցին ժողովուրդի հայելին է, անդրադարձնում է այն, ինչ մեր ժողովուրդն է այսօր: Եվ մեր հոգետրականներն էլ նույնն են: Մեր ժողովուրդի վերջը չի եկել, աղոթենք եւ մաղթենք, որ Աստված մեզ կտա, ինչպես հին ժամանակներում հրեա ժողովրդին Նրեմիա մարգարեներ՝ Իր խոսքը ասելու, տալու եւ սփռելու ժողովուրդին, արդարությունը եւ ճշմարտությունը ասելու, ինչքան էլ դժվար լինի, ինչքան էլ որ ուրիշների համար հաճելի չլինի դա: Մենք քաղցրությունը պետք է ունենանք եւ այդ քաղցրությունը կարող է զալ մեզ Զրիստոսի Խաչից, այն Խաչից, որ առաքյալները բերեցին Հայաստան աշխարհ, այն Խաչից, որով գործություն ստացան մեր բոլոր Սրբերը՝ հայտնի եւ անհայտ, շուրջ 2000 տարիներ: Հետեւաբար, սիրելի հավատացյալներ, էս աղոթում եմ ի խորոց սրտի, որ Աստված իսկապես մեզ քաջ հովիվներ տա, որովհետեւ Սողոմ-Գոմորի մամն եթե մի քանի տասնյակ հավատացյալներ չլինեն, մարդիկ չլինեն,

որոնք իրենց կյանքը պատրաստ լինեն տալու քրիստոնեական հավատքի համար, այն ատեն քրիստոնեությունը այլևս գոյություն չի կարող ունենալ, եւ Հայ Առաքելական Եկեղեցին առաքելություն ունենալուց դադրած կլինի այլևս: Ես ձեզ մարտահրավերի եմ մղում, մարտակոչ եմ անում՝ վիճակեցեք եւ պատասխարվեցեք Աստվածային խոսքերով: Թող Աստված ձեզ միշտ գորավիզ լինի, որպեսզի ձեր դժվարությունների մեջ չկցեք: Միշտ հիշեցեք, մեր ամեն առաքյալներն էլ, մեր բոլոր Սուրբերն էլ իրենց դժվարությունները ունեցան, իրենց կրելու, իրենց սայթաքելու առիթները ունեցան, սակայն մայեցին այդ խաչին եւ այդ խաչից գործություն վերցրին: Աղոթեցին հավատքով եւ ոտքի կանգնեցին: Բայց ոչ միայն իրենք ոտքի կանգնեցին, այլ նաեւ ոտքի կանգնեցրին իրենց շրջապատի ժողովուրդին իրենց ժամանակաշրջանում եւ իրենցից հետո նաեւ: Հետեւաբար, լուր որպես քրիստոնյաներ ոչ միայն խաչին ապավինելով ոտքի պիտի կանգնեք հավատալով լույսի հաղթանակին ընդդեմ խավարի, եւ արդարության հաղթանակին՝ ընդդեմ անարդարության, այլ նաեւ ձեր շուրջիներին, նրանց պետք է լուսավորեք այդ նույն լույսով: Ես մաղթում եմ, որ դուք ունենաք այդ քաղցրությունը: Ես ուզում եմ տեսնել, որ Հայ Առաքելական Եկեղեցին 2000-ամյակը կմտնե ոչ որպես հեթանոս ժողովուրդ: Վերջիվերջո Եկեղեցին ձեզանից ամեն մեկն է, Եկեղեցին միայն այս կառույցը չէ եւ ոչ էլ Եկեղեցականները: Վա՛յ մեզ, վա՛յ մեզ, եթե մենք սկսալուսանք, սայթաքինք եւ մեր հույսը կորսնցնենք: 2000 տարվա այդ ամբողջ գոհողությունները, մեր Սուրբերի չարչարանքները, տեսիլքները, մտքի եւ հոգու թռիչքները իզուր կլինեն: Ոտարի համար միայն պատմություն կարող է լինել հայ ժողովուրդի անցյալը: Միայն մենք կրնանք հայորեն եւ հայաբար զգալ Հայ Առաքելական Եկեղեցու հավիտենականությունը, եւ այդ հավիտենականության ոսկե շղթան դուք եք եւ ձեզանից ամեն մեկը:

Կմաղթեմ, որ Աստված մեզ բոլորիս գորավիզ լինի այս ոժվարին օրերին: Որպես քրիստոնյաներ, հավատացեք, անելիք շատ-շատ բաներ կան, բայց ամենն տարականից պետք է սկսել: Նախ մենք զմեզ մաքրենք: Ամեն մեկ անձը իր անձ-խորանը բանա, սրտի խորանը: Թող առաքյալների քարոզը մախ իրենց հոգիների մեջ հնչի եւ հետո անդրադառնա բոլոր իրենց շրջապատող այն մարդկանց, ում իրենք հանդիպում են:

«Շնորհք Տեառն մերոյ Զիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ մեզ եւ ընդ ամենեսնանը, ամէն»: